

2. Матыліцкая, Н. Досвед і праблемы музейнай рэкрэацыі (каляндарна-абрадавыя святы ў Беларускай дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту) / Н. Матыліцкая // Музей і культурная спадчына як частка глабальнай інфармацыйнай прасторы: Матэрыялы міжнароднай канферэнцыі (Мінск-Полацк, 8-11 крас., 2002 г.) / Бел. камітэт ІКОМ; уклад.: А.Б. Сташкевіч, Т.А. Джумантаева. – Наваполацк, 2002. – С. 161–164.
3. Научная концепция экспозиции «Могилев губернский» / Л.Ф. Кандратьева, Е.В. Довляшевич, Л.Л. Томчик, С.Б. Рыбакова // Текущий архив Могилевского областного краеведческого музея им. Е.Р. Раманова.
4. Отчет о деятельности Ивенецкого музея традиционной культуры за 2007 год // Текущий архив Ивенецкого музея традиционной культуры.
5. Сташкевіч, А.Б. Навуковы праект музея народнай культуры Мазыршчыны “Палеская веда” / А.Б. Сташкевіч // Текущий архив Мозырського объединенного краеведческого музея.

Трусаў А.А.

**РОЛЯ РЕГІЯНАЛЬНЫХ МУЗЕЯЎ У РАЗВІЦЦІ ТУРЫЗМУ
(на прыкладзе Мсціслаўскага гісторыка-археалагічнага музея)
Мінск, Рэспубліка Беларусь**

Сёння турызм уяўляе сабой складовую частку сучаснай культуры і побыту, гэта адзін з важных элементаў сучаснай глабальнай цывілізацыі, адна з форм актыўнага правядзення вольнага часу, дзейнасць па аднаўленню фізічных і духоўных сіл чалавека, спосаб зняцця стрэсаў, што ўзніклі ў працэсе паўсядзённай працы. Удзел у турызме спрыяе гарманічнаму развіццю асобы, як фізічнаму, так і духоўнаму.

Зараз, у наш складаны час, калі ў краіне назіраецца сістэмны крызіс, адным з варыянтаў развіцця нашай эканомікі з’яўляецца турызм, асабліва – замежны. Сёння турызм падзяляецца на рэкрэацыйны, адпачынаковы, лячэбны (медыцынскі), спартыўны, пазнавальны (культурны), дзелавы (прафесійны), кангрэсны (навуковы), рэлігійны (паломніцтва) і этнічны. Сярод вышэйпералічаных відаў турызму вядучую ролю займае культурна-пазнавальны турызм. Паводле дадзеных статыстыкі, яго доля сярод іншых відаў складае 60%. У адпаведнасці з Хартыяй ЮНЕСКА па культурнаму турызму, прынятай у лістападзе 1974 года, культурны турызм мае мэту азнаямлення з помнікамі і славытымі мясцінамі.

Калі мы звернемся да сусветнай статыстыкі і возьмем за аснову такі паказчык, як колькасць замежных турыстаў на 1000 жахароў краіны, беларускія журналісты палічылі, што ў Польшчы гэты паказчык роўны 400 турыстаў, на Украіне – каля 500, у Літве каля 850, Расіі – 160, а на Беларусі толькі 9 чалавек на 1000 жыхароў. Вось і адказ, чаму у нас зараз праблема з набыццём замежнай валюты.

У сваім інтэрв’ю газеце “Комсомольская правда в Белоруссии” у сакавіку 2011 года намеснік дырэктара дэпартаменту па турызму

Міністэрства спорта і турызма Андрэй Мартынаў паведаміў, што арганізаваных замежных турыстаў, што прыехалі ў Беларусь праз турфірмы ў 2009 годзе было 95,5 тысяч, а ў 2010 крыху болей за 120 тысяч, прычым большую частку турыстаў складаюць грамадзяне Расіі.

Адным з фактараў павялічэння замежнага турызму можа быць развіццё не толькі асобных турыстычных аб'ектаў, але і гістарычнага наваколля вакол іх. Вялікую ролю тут можа адыграць рэгіянальны турызм, як складовая частка рэспубліканскага, а таксама міжнароднага турызма.

Тут вельмі важна выкарыстаць патэнцыял мясцовых рэгіянальных музеяў, асяродкаў культурнага і мастацкага жыцця рэгіёна.

Вяўленчае мастацтва – адзін з найбольш важных элементаў культуры, які здольны сфарміраваць пераканаўчы матыў для турыстычнай паездкі. Сёння ўсё больш папулярным становіцца выстаўляць на вядомых курортах (у памяшканнях гасцініц) творы нацыянальнага вяўленчага мастацтва з мэтай знаёмства турыстаў з культурай рэгіёна. Гэта з поспехам робяць і мясцовыя музеі. Таксама дастаткова папулярнымі сталі фестывалі, якія шырока прадстаўляюць розныя віды і элементы нацыянальнага вяўленчага мастацтва.

Музычны патэнцыял рэгіёна з'яўляецца адным прывабным элементам культуры. У некаторых краінах музыка выступае як асноўны фактар прыцягнення турыстаў. Вядомыя музычныя фестывалі штогод збіраюць тысячы ўдзельнікаў. Аўдыязапісы з нацыянальнай музыкой, продаж якіх распаўсюджаны ў большасці турыстычных цэнтраў, служаць добрым сродкам знаёмства турыстаў з культурай народа. Зараз карыстаюцца вялікім поспехам і рыцарскія турніры ў старажытных беларускіх гарадах.

Літаратурныя помнікі рэгіёна таксама складаюць істотны турыстычны матыў і аснову арганізацыі рознапланавых турыстычных праграм і маршрутаў. Літаратурныя творы валодаюць сілай ствараць уражанні аб краіне і яе культуры. У забаўляльныя праграмы для турыстаў мэтазгодна ўключаць літаратурныя вечары. У межах пазнавальнага турызму рэкамендуецца арганізоўваць літаратурныя туры па месцах, звязаных з імёнамі аўтараў і героямі вядомых літаратурных твораў.

Паломніцтва – адзін з самых старажытных відаў падарожжаў, які вядомы чалавецтву не адно стагоддзе. Да 80% аб'ектаў турыстычнага паказу з'яўляюцца культавымі. Матывамі да паломніцкага падарожжа з'яўляюцца духоўнае імкненне наведаць рэлігійныя цэнтры і святыя месцы, асоба паважаныя ў канкрэтнай рэлігіі, здзяйсненне культурных абрадаў. Нельга забываць і старажытныя могілкі.

Рэгіён, які прымае турыстаў, павінен прапаноўваць ім шырокі асартымент сувеніраў, выкананых мясцовымі майстрамі. Сувеніры – добрая памяць аб краіне.

У некаторых турыстычных цэнтрах ствараюцца спецыяльныя крамы ў нацыянальным стыле, дзе мясцовыя майстры вырабляюць сувеніры непасрэдна ў прысутнасці пакупніка. Гэтая форма гандлю сувенірнай прадукцыяй з’яўляецца своеасаблівай славетасцю рэгіёна і выклікае значную цікавасць у турыстаў. Трэба, каб гэтыя крамы былі побач з мясцовым музеем, альбо ў самім музейным памяшканні.

Такім чынам, культурны патэнцыял рэгіёна ўвасоблены ў яго культурнай спадчыне. Аднак для паспяховага развіцця культурнага турызму нацыянальныя турыстычныя арганізацыі павінны займацца распаўсюджваннем інфармацыі аб гістарычным патэнцыяле мясцовасці.

У якасці прыклада разгледзім дзейнасць Мсціслаўскага гісторыка-краязнаўчага музея, да стварэння якога аўтар меў непасрэднае дачыненне. Музей быў заснаваны ў ліпені 1988 года ў будынку былой уезднай пошты пачатку XX стагоддзя. Яго пастаянная экспазіцыя створана ў 1995 годзе і мае два раздзелы: “Мсціслаў – імя старажытнае” і “Сацыяльна-эканамічнае развіццё Мсціслава ў XII – пачатку XX ст”. Нядаўна філіялам музея стаў мемуарыяльна-літаратурны музей братаў Гарэцкіх у вёсцы Малая Багацькоўка Мсціслаўскага раёна. Музей мае больш за 12 тысяч адзінак захоўвання асноўнага фонду. Гэтыя археалагічныя знаходкі розных часоў, вялікая калекцыя мсціслаўскай кафлі XV–XVIII стст. і мсціслаўскага шкла XVI–XIX стст. У экспазіцыі багата прадстаўлены мсціслаўскія посуд XII – XIX стст., а таксама абразы XIX ст. Вельмі цікавыя і этнаграфічныя калекцыі, асабліва народнае адзенне, якое прадстаўлена экспанатамі Мсціслаўска-Клімавіцкага строя беларускіх сялян. Вялікую ролю музей мае ў арганізацыі розных культурных падзей у рэгіёне.

Так, у 2001 годзе ў Мсціславе адбыўся Міжнародны пленэр па жывапісу “Вобраз Радзімы ў выяўленчым мастацтве”. Творы ўдзельнікаў пленэра папоўнілі музейную калекцыю.

Музычная школа горада, якая носіць імя кампазітара Чуркіна, які пэўны час жыў у Мсціславе, рэгулярна ладзіць розныя музыкальныя імпрэзы. У горадзе рэгулярна адбываюцца рыцарскія фэсты і фестывалі. Актыўна адзначалі жыхары горада і шматлікія госці “600 – угодкі перамогі войскаў ВКЛ і Польшчы над крыжакамі на Грунвальдскім полі”. Рыцарскі фэст адбыўся на пляцоўцы славетай замкавай гары, месца дзе і з’явіўся старажытны горад.

Фэст сярэдневечнай культуры нарадзіўся ў Мсціславе пяць гадоў назад, калі старшыня райвыканкама запрасіў клуб ваенна-

гістарычнай рэканструкцыі “Магілёўская дружына” паўдзельнічаць у Дні горада. 12 чалавек сяброў клуба прынялі ўдзел у гэтым свяце. Так адбылося першае на ўсходзе Беларусі свята з удзелам рацараў. Пospех у гараджанаў быў незвычайны. З тых часоў “Мсціслаўскі фэст” стаў брэндам. Крамы горада турысты бяруць прыступамі, дзверы музея не зачыняюцца, майстры народных промыслаў за 2-3 дні збываюць усе свае вырабы.

“Рыцарскі фэст – 2010 “ прайшоў 24 – 25 ліпеня з асаблівым размахам. Месцамі правядзення сталі гарадскі цэнтр Мсціслава, старыя муры езуіцкага калегіума і кляштары і вядома замкавая гара. Акрамя рыцарскіх забаваў у праграму былі ўключаны канцэрты гуртоў “Стары Ольса”, “Яварына”, “Песняры”. На замкавай гары быў урачыста адкрыты памятны знак мсціслаўскаму князю Сямёну Лунгвену, намесніку Вітаўта ў Грунвальдскай бітве.

15 ліпеня на Мсціслаўскім паштамце было зроблена спецгашэнне адмысловай маркі “600 – годдзе перамогі над Грунвальдам” прысвечанай памяці Сямёна Лунгвена.

Вабяць турыстаў і архітэктурныя помнікі Мсціслаўшчыны, асабліва славы Пустанскі манастыр на мяжы з Расіяй, які наведваюць сотні паломнікаў з розных краін.

Цікавыя літаратурныя імпрэзы адбываюцца з нагоды юбілеяў пісьменнікаў, лёс якіх цесна звязаны з Мсціслаўшчынай. Гэта Максім Гарэцкі класік беларускай літаратуры, Аркадзь Куляшоў, Эрнест Ялугін і іншыя. Аднак шмат якія помнікі занядбанія, рэстаўрацыя іх спынена, бо не хапае сродкаў, патрэбны інвестыцыі і даць іх можа ў першую чаргу добра арганізаваны турызм.

1. Гридюшко В.П. Сохранение и развитие историко-культурного наследия малых и средних городов Беларуси. / В.П.Гридюшко// Республиканский семинар руководителей государственных СМИ по вопросам информационного обеспечения реализации Государственной комплексной программы развития регионов, малых и средних городских поселений на 2007 – 2010 годы. Поставы, 20-21 марта 2008 г. – Поставы : Поставский край, 2008.
2. Журавлёва Т.А. Интерпретация рыцарского наследия Беларуси в современном туристическом процессе. / Т.А.Журавлёва; Европейский гуманитарный университет // Интерпретация культурного наследия и развития туризма в Беларуси: сборник научных статей. – Вильнюс: ЕГУ, 2006.
3. Нялюбін Андрэй. Зорны час для рыцара // Наша слова, №35, 1 верасня 2010.
4. Трусаў А.А Знакаміты беларускі ваяр // Наша слова, №21, 26 траўня 2010 г.
5. Трусаў А.А. Роля гісторыка-культурнай спадчыны ў фарміраванні беларускай ментальнасці // Наша слова, №40, 5 кастрычніка 2011 г.
6. Трусаў А.А. Ці стане Мір зноў горадам? // Наша слова, №41, 12 кастрычніка 2011 г.